

Dóna el condol Cañellas. A la dreta, M. Antònia Munar, Baix, conseller Saiz. A la dreta, Badia i Margarit.

JUAN CELIA

L'últim adéu

Palma no és, precisament, una ciutat de decisions unànimes. Diversa i múltiple, com un trencaclosques de peces diferents que sovint no encaixen del tot, configura una realitat ben divergent. Poques vegades els nuclis que la integren es decideixen a unir-se cap a un objectiu comú, sigui reivindicació, manifest o recordança. Moltes vegades, en canvi, hi regna el desacord a l'hora d'avançar en el peregrinatge difícil de la història; de tot allò que forma part de la quotidianitat de l'urbs. Sorpren, doncs, que la mort de Francesc de Borja Moll hagi estat capaç de commocionar-la sencera, de despertar —ni que sigui un instant— l'illa inert.

Quan ens referim als llargs trajectes que narren els llibres, freqüentment apareix la figura del viatger valent. Potser perquè els viatges tenen sempre una estructura dinàmica. O perquè, en perdre el paradís, l'home optà per l'aventura i es decidí a recórrer la terra. El protagonista d'aquests relats sol véncer nombroses forces adverses, o la recerca d'alguna cosa inconcreta, materialitzada en termes de desitjos de poder, riqueses, amor o supervivència.

Capacitat de lluita, tenacitat i entusiasme són els trets que defineixen l'heroi dels contes, de les rondalles de tema meravellós. Característiques molt pròximes a l'home que va saber convertir-les en

consigna d'una vida llarga, fructífera. Francesc de Borja Moll, amic de les rondalles, filòleg eminent, editor, professor i dinamitzador de cultura, morí a Mallorca als vuitanta-set anys. Davant el fèretre, situat a la sala de sessions de l'Ajuntament de Palma, desfilaren milers de ciutadans; al funeral, oficiat a la Seu —molt pròxima a la mar i pleníssima de gent—, assistiren els personatges de la política i de la cultura.

Dimarts passat va ser dia de pluja. De bon matí, el batlle anunciava en un ban publicat en la premsa jornada de dol. Commoció en l'àmbit universitari, que suspengué les classes, els seminaris i les conferències. També als carrers del barri antic, a la pluja persistent, a la plaça de Cort, a les campanes. Algú, fins i tot, parlà de la urgència de continuar l'obra del desaparegut, el viatge per les paraules.

Els diaris multiplicaren les fotografies del mestre, editaren suplementa a correu que improvisaren retalls biogràfics i elogis. Tot un seguit de telefonades dels diferents mitjans de comunicació recollia el testimoni de la intel·lectualitat i la política, en aquesta ocasió unides en el record comú. En Moll —com afectuosament l'anomenàvem els mallorquins—, custodiat per quatre policies, va ser instal·lat al Consistori, la casa que acollia, en l'hora darrera, un dels seus fills predi-

lectes. També el Parlament Balear s'havia ofert a la família per instal·lar-hi la capella.

Durant tot el dia els ciutadans desfilaren davant el fèretre. Més d'un centenar de corones el cobrien. Homenatges vinguets de lluny i instal·lats allà mateix, vora la seda. Un dels més matiners va ser l'arquitecte Gabriel Alomar, únic supervivent ara, després de la mort de Moll, del Manifest del 36. Corprès i serè, s'apropava a expressar el seu comiat. Després, i al llarg del matí, hi arribaren els diversos representants polítics. Els membres del consistori i la família Moll feien tornos per presidir l'acte. Es tractava de retre honors a un menorquí il·lustre.

Hi desfilà Gabriel Cañellas, president de la comunitat autònoma, Jeroni Albertí, president del Parlament balear, Joan Verger, president del Consell Insular. Cap al migdia, hi anà Maria Antònia Munar, consellera de Cultura, i Jaume Martorell, director general de Cultura. Una mica més tard, Gerard Garcia, el delegat del Govern, i Francesc Gilet, conseller adjunt a la presidència.

Rumors insistents anunciaven des del matí la visita de Felix Pons a Mallorca. Un viatge que es va fer difícil a causa dels successius retards que patiren els avions procedents de Madrid. A les sis de l'horabaixa, expressava la seva condolència a la família. Arribà, doncs,

Dalt, Antoni Serra. A la dreta, G. Janer. Baix, Forteza Reig (president de la Federació Hotelera Balear). A la dreta, Nadal Batle.

JUAN CELIA

dues hores abans del funeral que ell mateix presidí. I Bartomeu Rotger, director general d'Educació, Antoni Pons, batlle d'Inca... Els representants polítics de Menorca, l'illa veïna i la terra de don Francesc, volaren cap a Mallorca: Tirs Pons, president del Consell Insular de Menorca, Antoni Salvador Galmés, batlle de Ciutadella, i López Casanovas, el diputat nacionalista.

La sala era plena de gent i de silenci. Rostres coneguts i altres anònims participaven en la cerimònia. La cerimònia de l'adéu. Diuen que quan en un petit país el cel i la terra trontollen, cal que s'alci un viatger, que algú faci camí per anar a cercar les raons de tal desventura. Potser aquest va ser el paper de Moll, l'itinerant dels mots. L'home a qui acomiadàvem. La premsa havia ressaltat la seva capacitat d'establir la concòrdia, d'una actitud conciliadora que mai, hem de recordar-ho, no negà la fermesa.

Fora, la plaça era tota presència i conversa. A l'exterior, la vida hi sorgia amb força. Les paraules, aquelles que el difunt s'esforçà a recuperar, hi eren plenes d'intensitat, en els comentaris i les anècdotes que perpetuen el record. Aquells qui el conegueren n'explicaven el perfil, com si el dibuixassin. Els més joves. Els que no van tenir l'oportunitat de trobar-lo, l'imaginaven. Tots, emperò, hi cercaven un punt de referència, el símbol.

La presència constant de personalitats del món intel·lectual, amb escriptors

com Josep Maria Llompart, Llorenç Capellà, Miquel Àngel Riera, Gabriel Janer Manilla.. Els historiadors Maria Barceló, Font Obrador i Pau Cateura. Sebastià Serra, representant del PSM i líder del nacionalisme illenc; Bartomeu Fiol, el president de l'Obra Cultural Balear, institució que fa més de vint-i-cinc anys fundava l'homenatge, i Antoni Mir, el seu secretari. Joan Miralles, catedràtic i director del departament de Filologia Catalana de la Universitat, hi acudí acompanyat d'altres professors, Joan Mas, investigador i crític literari, Pere Rosselló, també escriptor, Gabriel Bibiloni, Brauli Montoya, Josep Antoni Grimalt... També Nadal Batle, el rector de la Universitat, volgué assistir-hi. Ell mateix, no fa gaire anys, el proclamava doctor honoris causa. Aleshores fou Moll qui s'encarregà d'esmenar la denominació dient que el que es mereixia, en realitat, era un doctorat *laboris causa*, en una clara al·lusió als llargs anys de treball inacabable.

El doctor Badia i Margarit, que es traslladà des de Barcelona per assistir al funeral, afirmava que, sempre, la figura de Francesc de Borja Moll, a través de la mar i a pesar de la distància, l'havia acompanyat en la vida. Hi trobarem també el doctor Joan Veny; Isidor Marí; Miquel Servera, director de la fundació Joan i Pilar Miró a Mallorca, Eliseu Climent, que, en nom d'Acció Cultural, volà des de València; Climent Garau,

l'antic president de l'Obra Cultural Balear i patriota incansable. La llista es podria fer, sense dubte, molt més llarga. Però hem d'esmentar, a més, la confluència continuada de centenars de persones, ciutadans seguidors del mestre que volgueren unir-se al comiat. I també els estudiants: procedents de col·legis, instituts i facultats. Joves vinguts d'arreu amb la voluntat d'unir-s'hi, de prendre part en uns actes multitudinaris.

A la Plaça de Cort, els ciutadans aplaudiren en veure sortir el fèretre, i al seu pas. Era el darrer homenatge de la ciutat sencera. Una ciutat diversa i múltiple, tanmateix unida en la recordança. Era transportat per Francesc i Josep Moll, fills de don Francesc, Ramon Aguiló, batlle de Palma, Antoni Roig, primer tinent de batlle, i Joan Feliu, cap de Protecció Ciutadana. Darrere, la comitiva formada per la resta dels fills, Aina, Francisca, Joan, Maria Auxiliadora, Víctor, Nina. Milers de persones acudiren a la catedral atretes pel reclam de les campanes. N'Eloi ventava la mort del mestre. L'aire feia olor de campanes. L'homilia de mossèn Pere Llabrés, canonge, parlava d'un regne meravellós que les paraules ens fan pròxim, aquelles paraules que ens rescatà l'absent. El cel endolat, el fred, les frases finals del bisbe de Mallorca, la filera llarguíssima que expressà condolències. Era el comiat al mestre. L'adéu unànime al viatger intrèpid. **Maria de la Pau Janer**